

ב. קשר בחוטי ברזל או פלסטיק, וידיות של שקיות ניילון, וקשר שלישי

שם: וקשר שאינו של קיימא ואינו מעשה אומן מותר לקשרו לכתחילה. וכבר נתבאר לעיל (אות א') שאין אנו בקיאים מהו קשר של אומן ואינו של אומן, וכדברי הרמ"א להלן, ולפי זה אין בידינו להתיר לכתחילה בשופי ובלא שום פקפוק אלא קשר¹⁹ אחד בלבד, בלא לקשור שוב²⁰ קשר על גביו, ובלא עניבה על גביו ובלא לתחוב קצוות הקשר בכריכה (וכדלהלן אות י"ב), שאינו²¹ בגדר קשר כלל, ומותר לקשרו ולהתירו אפילו²² עשהו על מנת להתקיים לעולם.

ויש²³ הכותבים שגם בקשר יחיד הכל לפי הענין, כי פעמים שגם קשר אחד נתפס בחוזק ובהידוק, ויש לימנע מלעשותו ולהתירו בשבת, כגון לקשור זה בזה שני קצוות של חוט ברזל או חוט פלסטיק קשיח, שהגם שעושה רק קשר אחד, עומד על מעמדו היטב (אמנם אם עומד להתירו ביומו, ואף בתוך שבעה ימים, ודאי שפיר ניתן להקל בזה בשופי).

וכמו כן להוסיף קשר שלישי על קשר על גבי קשר יש²⁴ לאסור, כיון שנתפס היטב, הגם שאינו מוסיף תועלת.

¹⁹. וכבר נתבאר (לעיל אות א') שקשר סיבובי כעין קשר בראש חוט, אסור כקשר על גבי קשר לכל דבר וענין, בין אם קושר כך שני דברים ביחד, בין אם קושר סביב החוט גרידא, ומה שנתבאר הכא להתיר היינו בקושר שני קצוות הבאים זה כנגד זה וכעין קשר שעושין קודם עניבה.

²⁰. ואם עשה קשר אחד קודם השבת, אסור להוסיף עליו עוד קשר בשבת, כי בזה משלימו לקשר ע"ג קשר (שו"ת מהרש"ם ח"ו סי' ל"ד), ודינו כפי כל הפרטים המבוארים באות א'.

²¹. שועה"ר סעי' ג'.

²². שם. וע' להלן, ולפי"ז הכוונה בדבריו שאם אין מנענעו יכול להתקיים לעולם, ורוצה בכך, ומכל מקום אין בו איסור כלל.

²³. שש"כ פט"ו הערה קע"ד, וע"ע שו"ת אבני נזר סי' קע"ט, ויתכן שבכלל זה גם קשירת שני קצוות של שקית ניילון שיש לימנע גם בקשר אחד (כמו שמצוי שעושים בשקיות אשפה), שענינו ראות שיש בקשר זה קיום ואחיזה כשעושהו הדק היטב, אמנם מחברי זמנינו סתמו להתיר בזה (וגם יש לדון להתירא כיון שזורקין את השקית, וע' להלן אות י"ד בענין קשר חד פעמי), וראה בשלטי גיבורים (דף מ"א: בדפי הרי"ף) "והכל הולך אחר הקיום, כי יש קשר המתקיים בקשר אחד". וע"ע להלן אות ט"ו. לענין פותל פתילים.

²⁴. שש"כ פט"ו סעי' נ"ד, ובהע' קפ"א בשם הגרשז"א זצ"ל דן לומר שאפשר הוא כתבשיל שמצטמק ויפה לו שלא חשיב מבשל.

ג. להתיר או להפקיע ולחתוך קשר על גבי קשר, ולהרפות קשר

שם: וכן לענין התרתו דינו כמו לענין קשירתו. וסוגי קשרים שהתירו לקשור במקום צער או מצוה או צורך גדול (וכדלעיל אות א' ולהלן אות ה'), מותר גם להתיר הקשר במקום צער או מצוה או צורך גדול, והגם²⁵ שקשירת הקשר לא היה מחמת התירים אלו (כגון שקשרוהו מבעוד יום או באיסור).

ובמ"ב (סק"ז) וכל קשר שמותר להתירו, אם אינו²⁶ יכול להתירו מותר לנתקו אם הוא לצורך, ואין לעשות כן בפני עם²⁷ הארץ שלא יבוא להקל יותר. והיינו שיבוא לפתוח או לנתק קשר במקום שאסור, ואם מנתק²⁸ דרך קלקול והשחתה, כי מטרתו להשתמש עם החפץ, והחוט הקושר (או השקית הקשורה) מפריעה לו, ואין צריך לו וזורקו לאשפה, ליכא איסור כלל לנתקו כל שהוא לצורך שבת, ואפילו בקשר שאסור לפתחו, ורשאים²⁹ גם בפני עם הארץ, כי ניכר לכל שהוא דרך קלקול ואינו דרך התרת קשר.

ודע, שכשם שאסור לחזק ולהדק קשר ע"ג קשר שנתרופף, הוא הדין שאסור³⁰ להרפות קשר שע"ג קשר, ואפילו אינו מתירו לגמרי.

²⁵ . שש"כ שם סעי' נ"ט.

²⁶ . ומשמע שאם יש לו אפשרות להתירו (בלא טירחא מרובה - שו"ת שבה"ל ח"א סי' ק"ה), לא ינתקנו אלא יתירנו, דהא חזינן שניתוק גרע מהתרה שאסרוהו בפני עם הארץ - חזו"א סי' נ"ב סק"ז (זולת אם מנתקו דרך קלקול (שאין הוא ראוי לקשירה שוב), שבזה אין כלל נפק"מ וכיצד שרוצה יוכל לעשות, וכדלקמיה).

²⁷ . ובס' מאוה"ש (ח"ד מכתבי הגר"י פ"ש וצ"ל הע' ה') "יתכן שבזמנינו אין בינינו עמי הארץ לענין זה כמו בימיהם, שהיו יותר בורים ומרוקנים מידיעת יסודי ההלכה עפ"י היהדות וההלכה", וכן העלה בשו"ת דברי שלום ח"ג סי' צ"ג, ומיהו עדיין יש לדון לענין נשים, שלדברי חז"ל דעתן קלות, ויבואו לדמות מילתא למילתא ולהקל במקום שאסור.

²⁸ . חזו"א סי' נ"א סק"ג וסי' נ"ב סק"ז עפ"י המבואר בשו"ע ובפוסקים סי' שי"ד סעי' ח' וט' (וראה גם בב"ה"ל שם ד"ה חותלות), ולדבריו התירא דמתיר ומפקיע וחותר כשעושה דרך קלקול והשחתה, אינו דווקא כדי להסיר עטיפה מדבר מאכל, אלא כל דבר שמחובר אליו דבר צדדי אשר מונע ממנו השימוש, רשאי להפקיע ולקרוע ולחתוך דרך קלקול כדי להסיר המונע.

²⁹ . ומיהו בשלחן שלמה אות י' כתב דבחזו"א הנ"ל משמע שאף ניתוק דרך קלקול אין לעשותו בפני עם הארץ.

³⁰ . שלחן שלמה סי' זה סק"א (ה') בשם הגרשז"א וצ"ל מכת"י.